ТЕОЛОШКИ ЕСЕЈ · АНГЛИКАНСКО ПРЕДАЊЕ

†

АНГЛИКАНСТВО ИЗВАН ИНСТИТУЦИОНАЛНИХ ГРАНИЦА

Ко има право на англиканско име?

Документ Англиканске заједнице из 2015. године, независне англиканске цркве и границе црквеног признања

ИСТОРИЈСКИ · ТЕОЛОШКИ · ЕКЛИСИОЛОШКИ ОСВРТ

ОКТОБАР 2026.

ПРЕГЛЕД ПОГЛАВЉА

Садржај

Увод: Да ли је англиканство црквено предање или институционално чланство? ... 3

I. Документ из 2015. године: шта је Англиканска заједница заиста признала? ... 4

II. Шта одређује англикански идентитет: вера, историја и предање ... 5

III. Кентербери и GAFCON: два различита разумевања међународног заједништва ... 6

IV. Слободна протестантска епископална црква Енглеске: независно англиканско наслеђе од 1897. године ... 7

V. Еклисиолошко значење FPEC: протестантска по начелима, епископална по поретку ... 8

VI. Continuing Anglicanism: очување англиканског наслеђа изван институционалних структура ... 9

VII. Communion of Evangelical Episcopal Churches: конвергентно епископално хришћанство и англиканско наслеђе ... 10

VIII. Теолошки значај CEEC: англиканство као наслеђе које учествује у ширем хришћанском дијалогу ... 12

IX. Шта повезује FPEC, Continuing Anglican цркве и CEEC? ... 13

X. Зашто је погрешно све англиканце сврставати у два табора? ... 14

XI. Апостолско прејемство, канонски легитимитет и стварни црквени живот ... 15

XII. Независност није супротност саборности ... 15

XIII. Право на англиканско име и границе црквеног ауторитета ... 16

Закључак: Англиканско наслеђе не може бити монопол једног институционалног центра ... 18

Извори и библиографија ... 20

Методолошка напомена ... 21

Увод: Да ли је англиканство црквено предање или институционално чланство?

Једно од најзначајнијих питања савременог англиканства јесте питање природе његовог црквеног идентитета. Шта заправо значи бити англиканац? Да ли је англикански идентитет одређен искључиво припадношћу међународној Англиканској заједници (*Anglican Communion*), историјски окупљеној око Кентерберијске столице, или се он може препознати и у црквама изван њених институционалних структура?

Ово питање постало је сложеније појавом покрета GAFCON (*Global Anglican Future Conference*), који је од 2008. године настојао да понуди другачије разумевање англиканске доктринарне верности и међународног заједништва. Савремена расправа понекад ствара утисак да постоје само два могућа облика англиканства: оно повезано са Кентерберијем и оно повезано са GAFCON-ом.

Међутим, таква подела не обухвата целокупну историјску стварност. Изван тих оквира постоје цркве које своје порекло, литургију, богословље и епископални поредак повезују са англиканским наслеђем. Међу њима су Слободна протестантска епископална црква Енглеске (*Free Protestant Episcopal Church of England — FPEC*), цркве англиканског континуитета (*Continuing Anglican Churches*) и заједнице конвергентног епископалног хришћанства, попут *Communion of Evangelical Episcopal Churches* (CEEC).

Те заједнице нису истоветне. Њихова историја, учење и црквени поредак разликују се у важним питањима. Управо због тога заслужују историјски и теолошки суд, а не унапред додељену етикету засновану само на неприпадности једној организацији.

Значајан аргумент у овој расправи не долази само од независних англиканских цркава: он се налази у званичном информативном документу саме Англиканске заједнице из марта 2015. године. У њему је призната могућност да једна црква буде у потпуности англиканска по пореклу и наслеђу, иако није чланица институционалне Англиканске заједнице. [2]

Основна теза овог рада јесте да англикански идентитет и институционално чланство нису истоветни појмови, иако су међусобно повезани. Англиканство је историјска, теолошка, литургијска и црквена традиција која се не може без остатка свести на припадност једној међународној организацији.

I. Документ из 2015. године: шта је Англиканска заједница заиста признала?

Канцеларија Англиканске заједнице (*Anglican Communion Office*) објавила је информативни документ *Anglican Communion Q&A*, чија је последња верзија означена као март 2015. године. Документ у облику питања и одговора објашњава природу Англиканске заједнице, њено устројство и однос међу самоуправним црквама. [2]

На другој страни, у питању *„Are all Anglican Churches part of the Anglican Communion?“* („Да ли су све англиканске цркве део Англиканске заједнице?“), дат је недвосмислен одговор: не. Текст објашњава да постоје англиканске цркве које нису њене чланице. Затим прецизира да се за формално чланство захтева однос са Кентерберијском столицом и признање Англиканског консултативног савета (*Anglican Consultative Council — ACC*).

Уследила је формулација која заслужује посебну пажњу:

> *„It is possible for a church to be completely Anglican in heritage and origin, and for it not to be in the Anglican Communion.“*

У преводу: **„Могуће је да нека црква буде у потпуности англиканска по свом наслеђу и пореклу, а да притом не припада Англиканској заједници.“** [2, стр. 2]

Ова реченица јасно разликује **историјско англиканско наслеђе** и **формално институционално чланство**. Границе једне међународне организације, дакле, не морају се у потпуности поклапати са границама историјске црквене традиције из које је та организација настала.

Ипак, ово сведочанство мора се тумачити тачно, без преувеличавања. Документ није канонски закон, нити резолуција која независним црквама аутоматски признаје њихово апостолско прејемство или исправност црквеног устројства. Он је **званично информативно објашњење** Англиканске заједнице, а не универзална пресуда о свакој независној јурисдикцији.

Његова доказна вредност ипак остаје велика. Сам документ не поистовећује појам „англикански“ са појмом „члан Англиканске заједнице“. Ако црква може бити англиканска по пореклу и наслеђу без формалног чланства, онда неприпадност тој организацији **сама по себи није довољан доказ** да је црква неангликанска.

Треба додати да документ одражава организационо стање из 2015. године; статистички подаци из њега не смеју се без провере представљати као данашње стање. Овде га наводимо због његове јасне начелне разлике између наслеђа и чланства, а не као преглед савременог броја англиканских провинција.

Из овога произлази важно методолошко правило: свака расправа о англиканском идентитету мора најпре разјаснити да ли говори о **пореклу**, **верности доктрини**, **канонском признању** или **међународном чланству**. То су повезана, али различита питања.

II. Шта одређује англикански идентитет: вера, историја и предање

Први аргумент произлази из историје.

Енглеска црква није настала оснивањем Англиканске заједнице као међународног заједништва аутономних цркава.

Њени историјски корени налазе се у хришћанству Британских острва, средњовековној западној Цркви и реформацијском преобликовању енглеског хришћанства у шеснаестом веку.

Прва Ламбетска конференција одржана је тек 1867. године.

До тада је англиканство већ поседовало развијено литургијско и теолошко предање, епископални поредак и црквене заједнице изван Енглеске.

Званична историја Енглеске цркве управо њу описује као матичну цркву Англиканске заједнице. [1]

Ово има непосредне еклисиолошке последице.

Ако је англиканско предање постојало пре модерних међународних структура, онда његов идентитет не може бити у потпуности изведен из каснијег чланства у тим структурама.

Међународно заједништво јесте важан видљиви израз црквеног јединства, али није нужно једини носилац читавог историјског наслеђа из којег је настало.

Историјски англикански идентитет не исцрпљује се у институционалној припадности: он обухвата Свето писмо, древне символе вере, сакраментални живот, историјски епископат и посебно литургијско и доктринарно наслеђе енглеске реформације. Тридесет девет чланова вере, Књига заједничких молитава и историјски Ординал у том наслеђу заузимају важно место.

Канон А5 Енглеске цркве учење Цркве утемељује у Светом писму и оном учењу древних отаца и сабора које је сагласно Писму, а затим посебно наводи историјске англиканске формуларе као сведоке те доктрине. [15] Стога се они не смеју ни потцењивати ни издвајати из ширег хришћанског предања.

Чикашко-ламбетски четвороугао, потврђен 1888. године, издваја Свето писмо, Апостолски и Никејски символ вере, крштење и евхаристију и историјски епископат као основу екуменских разговора о видљивом јединству. [12] Он није исцрпна дефиниција англиканске конфесије, али показује да англиканци умеју да разликују темеље заједничке хришћанске вере од посебних историјских формулација сопствене традиције.

III. Кентербери и GAFCON: два различита разумевања међународног заједништва

Ламбетска конференција 1930. године, Резолуцијом 49, описала је Англиканску заједницу као заједништво аутономних цркава које су у општењу са Кентерберијском столицом, чувају католичку и апостолску веру и поредак, и нису подређене једној централној законодавној и извршној власти. [3]

Ова резолуција има значај за разумевање односа између црквеног јединства и аутономије.

Кентерберијски архиепископ има посебно место у историјској Англиканској заједници, али његова власт није истоветна папској универзалној јурисдикцији у Римокатоличкој цркви.

GAFCON је настао 2008. године као покрет који наглашава потребу очувања историјске англиканске доктрине и ауторитета Светог писма.

У Јерусалимској изјави из исте године одбачено је схватање да англикански идентитет нужно зависи од признања Кентерберијског архиепископа. [4]

У октобру 2025. GAFCON је прогласио ново уређење под називом *Global Anglican Communion*, док је на скупу у Абуџи у марту 2026. усвојена додатна потврда тог концепта заједништва. [5]

Према овом приступу, заједничко исповедање вере и прихватање Јерусалимске декларације имају одлучујуће место у међународном црквеном јединству.

Међутим, и овде се мора поставити питање граница ауторитета.

GAFCON има право да одређује услове припадности сопственом заједништву. Али услови чланства у једној организацији нису самим тим универзални услови постојања целокупног англиканског историјског наслеђа.

Ако признање Кентерберија није неопходан услов англиканског идентитета, онда не постоји очигледан разлог да се тај идентитет без додатног теолошког аргумента услови признањем GAFCON-а.

Управо овде постаје важна историја независног англиканства.

IV. Слободна протестантска епископална црква Енглеске: независно англиканско наслеђе од 1897. године

Један од најзначајнијих историјских примера јесте **Слободна протестантска епископална црква Енглеске** (*Free Protestant Episcopal Church of England — FPEC*).

Ова црква има сопствену историју која почиње крајем деветнаестог века, много пре појаве савременог покрета Continuing Anglicanism и више од једног века пре оснивања GAFCON-а.

Према црквеним историјским изворима, FPEC је организована 2. новембра 1897. године у цркви Светог Стефана у Ист Хаму, у Лондону.

Њено формирање повезано је са окупљањем више независних епископалних заједница, међу којима су биле Слободна протестантска црква Енглеске, Древна британска црква и Назаренска епископална црква.

Посебно значајне личности у овом процесу били су Леон Чекемијан (*Leon Chechemian*), Чарлс Ајзак Стивенс (*Charles Isaac Stevens*) и Џејмс Мартин (*James Martin*).

За првог примаса нове црквене структуре изабран је Леон Чекемијан. [6]

Историјски значај овог догађаја лежи у настојању да се развије самостална епископална црква која није непосредно подређена јурисдикцији установљене Енглеске цркве.

FPEC је настојала да споји епископални поредак са протестантским и евангелистичким богословским усмерењем.

Као важне нормативне узоре прихватила је уставно-канонско наслеђе британске Реформисане епископалне цркве из 1878. године и молитвеничку традицију енглеског англиканства.

Овде треба приметити посебност њеног историјског положаја.

Она није настала као покрет који се противи GAFCON-у, јер GAFCON тада није постојао.

Није настала ни као реакција на савремене институционалне кризе Англиканске заједнице.

Њено постојање повезано је са старијим питањима односа протестантског богословља, епископалног поретка, независне црквене организације и англиканског историјског наслеђа.

Историја FPEC показује да идеја независне англиканске цркве није производ савремене поделе између Кентерберија и GAFCON-а.

Она припада много старијем и сложенијем развоју англиканског хришћанства.

V. Еклисиолошко значење FPEC: протестантска по начелима, епископална по поретку

Историјски карактер FPEC може се разумети кроз три повезана елемента.

Први је њено протестантско и евангелистичко усмерење.

Други је прихватање епископалног црквеног поретка.

Трећи је повезаност са англиканском литургијом, историјским формуларима и енглеским црквеним предањем.

Ова комбинација показује да протестантско богословље и епископални поредак нису нужно супротстављени.

Управо историјска англиканска традиција познаје различите односе између реформацијске теологије и наслеђеног католичког црквеног устројства.

У том контексту FPEC се може посматрати као израз настојања да се очува епископална црквена структура без неопходне зависности од установљене Енглеске цркве.

То не значи да је њен историјски пут био без проблема.

Напротив, постојала су питања у вези са пореклом појединих линија епископског прејемства, институционалним континуитетом и каснијим поделама.

Историјски извори такође показују да су се неке епископске јурисдикције временом раздвајале, мењале називе или настављале деловање кроз различите организационе структуре.

Због тога није оправдано све савремене заједнице које се позивају на FPEC аутоматски сматрати једном непрекинутом, институционално истоветном организацијом.

Међутим, ова ограничења не поништавају историјску чињеницу оснивања FPEC нити њену повезаност са независним епископалним и англиканским хришћанством.

Посебно је значајно што савремена структура која користи назив *Free Protestant Episcopal Church of England — Worldwide Communion* (FPEC-WC) описује себе као заједништво самоуправних англиканских и епископалних цркава.

Према њеном званичном представљању, заједништво истиче наслеђе енглеске реформације, епископални поредак, провинцијску аутономију и заједничко хришћанско сведочење.

У савременој доктринарној самопрезентацији оно се позива и на 35 чланова вере, као контекстуализовано тумачење традиције Тридесет девет чланова. [7]

Ово је важно јер показује да се FPEC-WC не представља само као административно независна црквена организација, него настоји да развије сопствено разумевање англиканског богословског континуитета.

Наравно, оправдано је теолошки испитивати у којој мери такве савремене формулације одговарају класичном англиканском учењу.

Али управо то и јесте исправан начин расправе: кроз анализу доктрине и историјског континуитета, а не кроз аутоматско одбацивање због непризнатог институционалног статуса.

FPEC представља важан пример да црквена независност и англиканско наслеђе нису појмови који се међусобно искључују.

VI. Continuing Anglicanism: очување англиканског наслеђа изван институционалних структура

Други значајан пример представљају цркве англиканског континуитета, познате као *Continuing Anglican Churches*.

Њихов савремени организовани покрет повезан је са конгресом одржаним у Сент Луису у септембру 1977. године.

Тада је усвојен документ *Affirmation of St. Louis*, којим су учесници изразили намеру да наставе историјски англикански црквени живот кроз очување католичке вере, апостолског поретка, традиционалног богослужења и евангелистичког сведочења. [8]

Овај покрет није настао као настојање да се створи потпуно нова хришћанска традиција.

Његови оснивачи себе су разумели као настављаче англиканског наслеђа које су сматрали угроженим променама у појединим северноамеричким англиканским црквама.

Историчар Роберт М. Ендруз у научном раду објављеном 2022. године показује да овај покрет има препознатљив англокатолички еклисиолошки карактер, али указује и на озбиљне проблеме његовог унутрашњег јединства и континуитета. [9]

Ова анализа је важна јер омогућава уравнотежено разумевање покрета.

Continuing Anglicanism није могуће једноставно представити као скуп заједница без историјског и теолошког порекла.

Али није оправдано ни некритички прихватити сваки захтев за искључивим представљањем аутентичног англиканства.

Оно што се може тврдити јесте да овај покрет представља стварни историјски израз англиканског хришћанства изван формалне Англиканске заједнице.

Истовремено, његово постојање претходи GAFCON-у за више деценија.

То значи да његово право на англикански историјски идентитет не може бити изведено искључиво из односа према институцији која је основана много касније.

VII. Communion of Evangelical Episcopal Churches: конвергентно епископално хришћанство и англиканско наслеђе

Трећи важан пример јесте *The Communion of Evangelical Episcopal Churches* (CEEC), односно Заједништво евангелистичких епископалних цркава.

Ово међународно црквено заједништво развило се током деведесетих година двадесетог века, у оквиру покрета познатог као *Convergence Movement* — покрет конвергенције.

Према званичној историји CEEC, први разговори о његовом обликовању започели су 1989. године.

У њима су учествовали црквени служитељи који су настојали да повежу евангелистичко проповедање, харизматску духовност и сакраментално-литургијски живот древне Цркве.

У октобру 1995. године у Фредериксбургу, у Вирџинији, одржано је значајно оснивачко окупљање, на којем су извршена епископска и друга рукоположења уз учешће епископа повезаних са различитим историјским црквеним традицијама.

Према сопственој историји заједништва, у почетној фази окупљено је двадесет пет независних црквених заједница различитог деноминацијског порекла. [10]

CEEC је тиме развио препознатљив еклисиолошки приступ који не полази искључиво од припадности једној историјској деноминацији.

Његова основна идеја заснива се на повезивању три димензије хришћанског живота: Светог писма, деловања Светога Духа и сакраменталног богослужења.

У његовој теолошкој самопрезентацији ове димензије описују се као евангелистичка, харизматска и литургијско-сакраментална струја хришћанског предања.

Посебно је важно што CEEC признаје древне символе вере, историјски епископат и троструку структуру рукоположене службе — ђаконе, презвитере и епископе.

У својим званичним документима позива се на Чикашко-ламбетски четвороугао као један од значајних образаца разумевања црквеног јединства. [11]

Овде је, међутим, неопходна историјска и теолошка прецизност.

CEEC није истоветан класичном покрету Continuing Anglicanism.

Није ни једноставно огранак Енглеске цркве који је непосредно институционално изашао из њене јурисдикције.

Његово историјско порекло обухвата различите евангелистичке, харизматске и епископалне заједнице које су настојале да обнове одређене елементе древног црквеног живота.

Зато се CEEC најпрецизније може описати као **конвергентно епископално заједништво са значајним англиканским утицајима и историјским везама**.

За поједине цркве и служитеље унутар тог заједништва англикански идентитет може имати непосредан и наглашен значај.

Међутим, не би било историјски оправдано тврдити да је свака заједница која припада CEEC аутоматски англиканска у истом конфесионалном смислу као цркве које непосредно потичу из Енглеске цркве.

Ова разлика не умањује значај CEEC.

Напротив, она омогућава озбиљније разумевање његовог места у савременом хришћанству.

VIII. Теолошки значај CEEC: англиканство као наслеђе које учествује у ширем хришћанском дијалогу

Постојање CEEC посебно је значајно за расправу о односу англиканског предања и ширег хришћанског света.

Англиканство никада није било потпуно изолована теолошка традиција.

Његова историја обухвата односе са католичким, реформисаним, лутеранским, евангелистичким и другим хришћанским традицијама.

Чикашко-ламбетски четвороугао из 1888. године управо је и настао као основа за разговор о видљивом хришћанском јединству.

Он наглашава Свето писмо, Апостолски и Никејски симбол вере, крштење и евхаристију, као и историјски епископат. [12]

CEEC у свом конвергентном приступу полази од уверења да ови елементи могу представљати важан темељ сусрета хришћана различитог деноминацијског порекла.

Његови *Instruments of Unity* наглашавају ауторитет Светог писма, древне симболе вере, црквено јединство и односе међусобне одговорности међу аутономним провинцијама и јурисдикцијама. [13]

То показује да хришћанска заједница може озбиљно прихватати англиканске еклисиолошке и литургијске принципе, а да не буде формално укључена у Кентерберијску структуру.

Али овде постоји и важна граница.

Учествовање у англиканском наслеђу није увек истоветно потпуној припадности англиканској конфесионалној традицији.

Зато је CEEC значајан не као доказ да свака конвергентна епископална црква нужно јесте англиканска, него као доказ да се англикански теолошки и литургијски елементи могу одржавати и развијати изван историјске Англиканске заједнице.

Англиканско наслеђе може имати стварни црквени и теолошки живот и изван Кентерберија, али степен тог континуитета мора се процењивати у свакој конкретној заједници.

IX. Шта повезује FPEC, Continuing Anglican цркве и CEEC?

Ове три црквене појаве имају различито порекло.

FPEC је настала 1897. године у контексту независног протестантског и епископалног хришћанства у Енглеској.

Continuing Anglican покрет институционално је обликован 1977. године као настојање да се сачува одређено разумевање историјске англиканске вере и поретка.

CEEC се развио 1995. године у контексту конвергентне теологије и повезивања евангелистичког, харизматског и сакраменталног хришћанства.

Њихови доктринарни нагласци нису идентични.

FPEC је историјски истицала протестантско-епископални карактер.

Continuing Anglican цркве нарочито су наглашавале католички и англокатолички континуитет вере и богослужења.

CEEC је развио конвергентни приступ који повезује више хришћанских духовних и богословских традиција.

Али оно што их повезује јесте питање односа историјског црквеног наслеђа и институционалног признања.

Све три појаве показују, мада на различите начине, да епископални поредак, сакраментална традиција и англикански теолошки утицаји могу постојати изван савремених међународних англиканских организација.

То не значи да су све три заједнице англиканске у потпуно истом смислу.

Међутим, показује да се црквена стварност не може једноставно поделити на две категорије: Кентербери или GAFCON.

Историја је сложенија од институционалних подела, а црквени идентитет дубљи од административне припадности.

X. Зашто је погрешно све англиканце сврставати у два табора?

Подела англиканског света на два супротстављена табора може имати неколико негативних последица.

Прва је историјска непрецизност.

Она занемарује независне англиканске и епископалне заједнице које су настале много пре савремених сукоба.

Друга је теолошко поједностављивање.

Различите англиканске традиције не могу се објаснити искључиво кроз спор између либералног и конзервативног англиканства.

Историјско англиканство обухвата англокатоличку, евангелистичку, широку црквену и друге богословске струје.

Трећа последица јесте институционална искључивост.

Када се припадност одређеној организацији представља као неопходан услов црквеног идентитета, постоји опасност да се доктринарна верност замени институционалном лојалношћу.

Четврта је нарушавање могућности црквеног дијалога.

Ако се независним англиканским црквама унапред пориче сваки историјски легитимитет, онда се смањује простор за озбиљне разговоре о доктрини, апостолском прејемству, литургији и црквеном јединству.

Коначно, таква подела може подстицати страначки дух унутар хришћанства.

Апостол Павле у Првој посланици Коринћанима упозорава на опасност да се хришћанска заједница претвори у супротстављене групе које сопствени идентитет граде на припадности различитим људским ауторитетима (1. Коринћанима 1,10–13).

Овај апостолски принцип не укида доктринарне разлике нити потребу за црквеном дисциплином.

Али упозорава да страначка припадност не сме постати важнија од заједничке верности Христу.

Црквени идентитет није награда за припадност одређеном табору.

XI. Апостолско прејемство, канонски легитимитет и стварни црквени живот

У одбрани независног англиканства потребно је посебно размотрити питање апостолског прејемства.

Историјски епископат има важно место у англиканској традицији.

Међутим, историјско прејемство епископске службе, канонска исправност рукоположења, признање других цркава и чланство у међународној организацији нису истоветне категорије.

Црква не губи аутоматски свако историјско прејемство само зато што није чланица Англиканске заједнице.

С друге стране, само позивање на епископску линију није довољно да се докаже пуна црквена исправност.

Апостолско прејемство не подразумева само механичко преношење епископског достојанства.

Оно је повезано са континуитетом апостолске вере, законитом службом, литургијским животом и одговорношћу за црквену заједницу.

Зато се код сваке независне епископалне цркве морају разматрати стварни историјски документи, канонски поредак и теолошка самосвест.

Ово важи за FPEC, Continuing Anglican цркве, CEEC и сваку другу независну епископалну заједницу.

Није оправдано унапред одбацити њихов идентитет, али није оправдано ни сваки захтев за историјским прејемством прихватити без испитивања.

Управо то представља озбиљан еклисиолошки приступ.

XII. Независност није супротност саборности

Један од најдубљих проблема савремених расправа јесте поистовећивање институционалне независности са одсуством црквеног јединства.

Међутим, независност и изолованост нису истоветни појмови.

Једна црква може имати сопствени канонски поредак, а ипак настојати да остварује заједништво са другим хришћанским црквама.

Само постојање аутономних англиканских провинција показује да англиканска еклисиологија познаје разлику између самоуправе и међусобне црквене повезаности.

Значајан пример изван историјске Англиканске заједнице представља успостављање пуног сакраменталног заједништва између више Continuing Anglican јурисдикција 2017. године. [14]

Слично томе, савремена FPEC-WC своје заједништво описује кроз сарадњу аутономних црквених заједница које задржавају сопствено управљање.

CEEC такође наглашава односе међусобне одговорности и сарадње између самоуправних провинција.

То показује да је могуће развијати облике епископалног и сакраменталног заједништва изван главних институционалних англиканских структура.

Међутим, ни ова чињеница не сме постати оправдање за непрестано оснивање нових независних јурисдикција без озбиљних разлога.

Црквено јединство остаје хришћанска обавеза.

Христова молитва да његови ученици буду једно (Јован 17,20–23) обавезује и институционално признате и независне цркве.

Зато одбрана независног англиканства не сме бити одбрана црквене самодовољности.

Она треба да буде одбрана легитимног историјског идентитета, уз истовремени позив на одговорност, дијалог и видљиво хришћанско јединство.

XIII. Право на англиканско име и границе црквеног ауторитета

На крају се поново враћамо темељном питању: ко има право да одређује ко је англиканац?

Кентерберијска столица има своју историјску улогу.

Англиканска заједница има право да одређује услове свог формалног чланства.

GAFCON има право да формулише услове припадности свом заједништву.

Независне англиканске цркве имају право да сведоче о сопственом историјском и доктринарном континуитету.

Али ниједна од ових чињеница сама по себи не доказује да једна савремена организација поседује искључиво право да одређује границе читавог англиканског хришћанског наслеђа.

Припадност једној институционалној структури може бити доказ црквеног признања.

Она не мора бити једини доказ историјског идентитета.

Исто тако, независност може бити израз оправданог историјског и теолошког континуитета, али може бити и последица неоправданог раскола.

Зато се о свакој цркви мора судити према стварним чињеницама.

Код FPEC треба испитати њен историјски развој, доктринарне документе, епископално прејемство и савремене организационе облике.

Код Continuing Anglican цркава треба испитати верност историјској англиканској доктрини, црквени поредак и однос према другим хришћанским заједницама.

Код CEEC треба испитати конкретну повезаност његових цркава са англиканском традицијом и степен у којем његов конвергентни идентитет задржава препознатљиве англиканске елементе.

Такво разматрање много је озбиљније од једноставног питања којој међународној организацији нека црква припада.

Англикански идентитет мора се доказивати стварним континуитетом вере и црквеног живота, а не искључиво административним признањем.

Закључак: Англиканско наслеђе не може бити монопол једног институционалног центра

Историја англиканства показује да његов идентитет није настао са савременим међународним организацијама.

Енглеска црква постојала је пре модерне Англиканске заједнице.

Слободна протестантска епископална црква Енглеске организована је 1897. године као независни протестантско-епископални израз црквеног живота повезан са англиканским наслеђем.

Покрет Continuing Anglicanism развио се 1977. године, настојећи да очува одређено разумевање историјске англиканске вере и поретка.

Communion of Evangelical Episcopal Churches настао је 1995. године као конвергентно епископално заједништво које значајно користи англиканске еклисиолошке и литургијске принципе, уз друге хришћанске утицаје.

GAFCON се појавио тек 2008. године, док је његово савремено разумевање Global Anglican Communion посебно формулисано током 2025. и 2026. године.

Ова хронологија сама по себи показује да се англиканско хришћанство не може исцрпно објаснити кроз две савремене институционалне групације.

То, међутим, не значи да су све наведене цркве и покрети истоветни по историјском пореклу, доктрини или канонском статусу.

Управо супротно.

Њихове разлике морају бити признате како би расправа била теолошки озбиљна.

Али различитост није исто што и одсуство легитимног историјског наслеђа.

Ни Кентербери ни GAFCON не могу бити једини универзални извор англиканског идентитета, јер је англиканска традиција историјски шира од обе савремене институционалне структуре.

Англиканство подразумева Свето писмо, древне символе вере, реформацијско наслеђе, богослужбени живот, историјски епископат и препознатљив црквени континуитет.

Ниједан од ових елемената не може бити потпуно замењен чланством у једној организацији.

Зато је могуће бранити историјски англикански идентитет независних и Continuing Anglican цркава, а истовремено признати да сваки појединачни захтев за тим идентитетом мора бити проверен.

Управо ту лежи разлика између озбиљне еклисиологије и институционалног секташтва.

Право питање није само да ли је нека црква „са Кентерберијем“ или „са GAFCON-ом“.

Право питање гласи:

Да ли та црква у свом учењу, литургији, епископалном поретку, историјском континуитету и стварном црквеном животу препознатљиво чува и наставља англиканско наслеђе?

На то питање не може се одговорити простим увидом у списак чланица једне организације.

Оно захтева историјско знање, богословско расуђивање и поштовање стварног живота Цркве.

Зато независно англиканство не треба аутоматски одбацивати.

Али га не треба ни романтизовати.

Потребно га је разумети, испитивати и о њему судити истим озбиљним историјским и теолошким мерилима која примењујемо на сваку другу цркву.

Англиканска традиција није приватно власништво једне савремене црквене организације. Она је историјско хришћанско наслеђе које се прима, чува, тумачи и живи.

И зато они који га верно настављају не могу бити аутоматски искључени из његове историје само зато што не припадају једном од два савремена табора.

Најзад, англиканско наслеђе није сачувано само онда када се успешно одбрани нека институционална граница. Оно се чува и када се верно проповеда Христос, када се служи света евхаристија, када се верници поучавају Светом писму, када се помаже сиромашнима, посећују болесни и пружа утеха онима који страдају.

Црквена традиција није музејски предмет нити административна повластица. Она је живо наслеђе чија се вредност показује у верности Христу и у служби његовој Цркви.

ИЗВОРИ И БИБЛИОГРАФИЈА

А. Званични документи и изворни црквени текстови

[2] Anglican Communion Office, *Anglican Communion Q&A*, последња верзија: март 2015, стр. 2. Званично информативно објашњење разлике између чланства и англиканског порекла и наслеђа.
https://anglicancommunion.org/wp-content/uploads/2026/02/Anglican-Communion-QA-2015.pdf

[3] Lambeth Conference, *Resolution 49: The Anglican Communion* (1930). Дефиниција заједништва и одсуства централне законодавне и извршне власти.
https://www.anglicancommunion.org/resources/document-library/lambeth-conference/1930/resolution-49-the-anglican-communion.aspx?language=English

[4] GAFCON, *The Jerusalem Statement and Declaration* (2008). Примарни документ покрета о доктрини и англиканском идентитету.
https://gafcon.org/about/the-jerusalem-statement/

[5] GAFCON, *The Future Has Arrived* (2025) и *The Abuja Affirmation* (2026). Званични документи о преуређењу глобалног англиканског заједништва.
https://gafcon.org/communique-updates/the-future-has-arrived/

https://gafcon.org/communique-updates/the-abuja-affirmation/

[8] *The Affirmation of St. Louis* (1977). Изворни текст конгреса из којег се развио организовани покрет англиканског континуитета; примерак објављен у црквеној архиви.
https://www.episcopalnet.org/TRACTS/AffirmationOfStLouis.html

[12] Anglican Communion Office, *The Chicago-Lambeth Quadrilateral* (1886–1888). Званична страница о четири елемента хришћанског јединства.
https://www.anglicancommunion.org/the-chicago-lambeth-quadrilateral/

[15] Church of England, *Canons of the Church of England, Section A*, посебно канон А5. Званични канонски извор.
https://www.churchofengland.org/about/leadership-and-governance/legal-services/canons-church-england/section

Б. Званичне историје и самоописи црквених заједница

[1] Church of England, *History of the Church of England*. Званични историјски преглед.
https://www.churchofengland.org/about/history-church-england

[6] Free Protestant Episcopal Church of England, *History of the Free Protestant Episcopal Church of England*. Црквени самоопис историје оснивања 1897. године.
https://thefpec.webnode.page/history/

[7] Free Protestant Episcopal Church of England — Worldwide Communion, *Worldwide Communion*. Самоопис садашњег заједништва и односа самоуправних цркава.
https://thefpec.webnode.page/member-churches/

[10] Communion of Evangelical Episcopal Churches, *Our History*. Званична историја настанка заједништва 1995. године.
https://www.ceec.org/history

[11] Communion of Evangelical Episcopal Churches, *What Is the CEEC?* Званично објашњење епископалног и конвергентног идентитета.
https://www.ceec.org/what-is-the-ceec

[13] Communion of Evangelical Episcopal Churches, *Instruments of Unity*. Званични принципи заједништва, доктрине и одговорности.
https://www.ceec.org/instruments-of-unity

[14] Anglican Catholic Church, *History of the ACC*. Црквени историјски приказ англиканског континуитета и међусобног признања јурисдикција.
https://www.anglicancatholic.org.uk/history/

B. Академско истраживање

[9] Robert M. Andrews, „Continuing Anglicanism? The History, Theology, and Contexts of 'The Affirmation of St Louis' (1977)“, *Journal of Religious History*, 46 (2022), стр. 40–60. Научни рад; не представља службени став цркве.
https://doi.org/10.1111/1467-9809.12821

Методолошка напомена

Израз „званични документ“ у овом есеју означава текст који објављује надлежна црквена институција или организација. Његова службена природа не значи да је он универзално обавезујући канон за све англиканске цркве. Посебно, *Anglican Communion Q&A* из 2015. јесте званично информативно објашњење, али није одлука о канонском признању свих независних јурисдикција.

Историјски подаци о FPEC, CEEC и Continuing Anglican црквама делимично потичу из њихових службених самоописа. Такви извори поуздано сведоче како цркве разумеју своје порекло и мисију, али спорна питања непрекинутог институционалног континуитета, епископског прејемства и канонске исправности захтевају и независну историјску проверу.

Одбрана историјског англиканског наслеђа изван Кентерберијског или GAFCON-овог заједништва није тврдња да је свака самопроглашена англиканска црква аутоматски канонски легитимна.